

2008:67

Kulturlager i Tosteberga by

Arkeologisk förundersökning, 2008

Tony Björk

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2008:67

Kulturlager i Tosteberga by

Arkeologisk förundersökning, 2008

RAÅ nr 44

Trolle-Ljungby socken, 1129

Kristianstads kommun

Skåne län

Tony Björk

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2008 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
Rapport 2008:67
ISSN 1651-0933

Omslagsfoto: Översiktsbild med schakt 1 och 2. Foto åt väster, Tony Björk.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

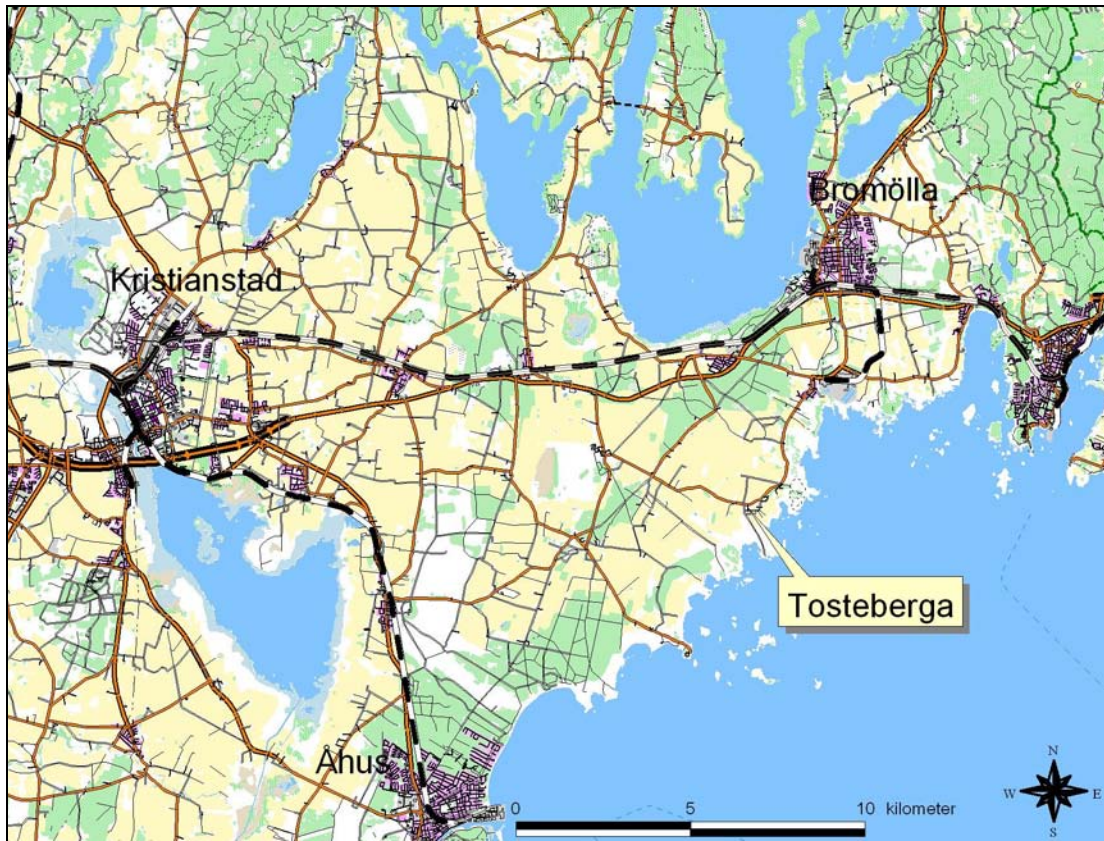
KULTURLAGER I TOSTEBERGA BY

Innehåll

Kort sammanfattning	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Förundersökningens syfte	5
Förundersökningens resultat	6
Åtgärdsförslag	8
Referenser	8
Administrativa och tekniska uppgifter	9
Bilaga 1	10
Bilaga 2	11

Fig. 1. Skånekarta med Kristianstads kommun och Tosteberga markerade.

Fig. 2. Tostebergas läge vid kusten i nordöstra Skåne.

Kort sammanfattning

Inför planerad rivning och nybyggnad inom rubricerad fastighet genomfördes en arkeologisk förundersökning. Orsaken till förundersökningen var att det planerade arbetet berör fornlämning nr 44 (Tosteberga bytomt) samt angränsar till fornlämning nr 41 (ett boplatssområde), båda i Trolle-Ljungby socken. Förundersökningen utfördes av Regionmuseet i Kristianstad, i enlighet med Länsstyrelsens i Skåne beslut (dnr 431-39922-08).

Vid förundersökningen grävdes tre provschakt. Det kunde konstateras att det finns kulturlager från dels senmedeltid – nyare tid, dels från förhistorisk tid i fastighetens norra del.

Topografi och fornlämningsmiljö

Inom, eller i anslutning till, Tosteberga bytomt har det aldrig utförts någon arkeologisk undersökning och kunskapen om fornlämningsituationen är därför mycket liten. Byns äldsta skriftliga omnämnande är från år 1336 och i närområdet finns flera registrerade boplatser, ett möjligt flatmarksgravfält och en undersökt stensättning (t.ex. Trolle-Ljungby 8, 26 och 41). Fornlämning 26 är registrerad som ett röse, undersökt 1948, men det rör sig i själva verket om en stensättning med gravar från äldre romersk järnålder (Björk 2005 s. 241). Inom fornlämning 8 undersöktes det 1968 en grav, i samband med att ett skelett hittats vid grustäkt, men några ytterligare uppgifter om gravfältet finns inte.

Den aktuella fastigheten ligger centralt inom Tosteberga historiska bytomt, inom gård nr 2's tomt på 1810 års karta. I beskrivningen av aktuell karta kan läsas att gård nr 2 haft en mangård av furubåle på eksyll och en ladugård, bägge täckta med halm. I övrigt nämns inga byggnader men däremot två med kar försedda brunnar. Någon detaljerad rektifiering av kartan har inte gjorts men den del av tomten som var bebyggd 1810 tycks ej beröras av de nya byggnaderna.

Förundersökningens syfte

De aktuella markingreppen berör en yta om ca 355 m² byggarea. Vid upprättandet av en undersökningsplan räknades även för anläggandet av en gemensam infiltrationsanläggning med kringliggande fastigheter. Det framgick dock underhand att denna redan finns, sedan en tid tillbaka, varför denna del av ytan inte blev aktuell för några arkeologiska insatser.

Med tanke på den ringa arkeologiska kunskapen om såväl byn som om omkringliggande boplatssområden ansåg Regionmuseet att en arkeologisk förundersökning bör göras. Syftet med förundersökningen skulle, i enlighet med Länsstyrelsens beslut, vara att klargöra om och i vilken omfattning fornlämning berörs.

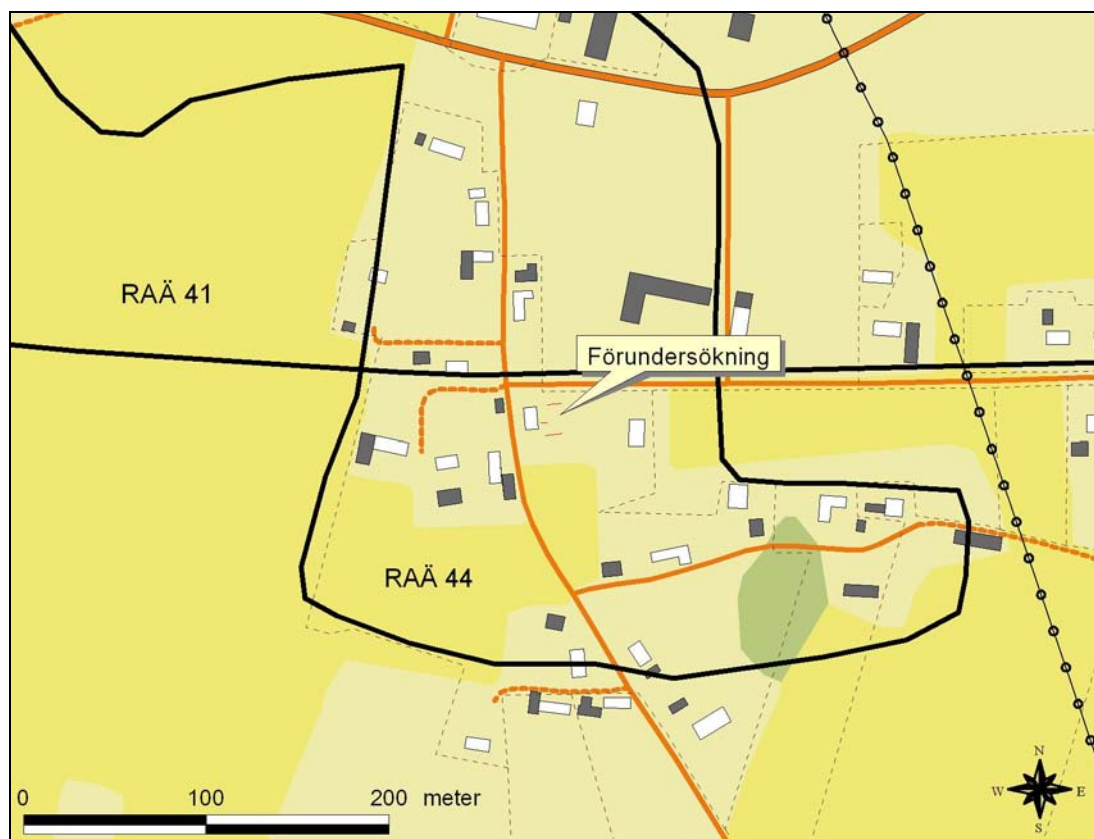

Fig. 3. Förundersökningsschaktens lägen inom RAÄ 44 och strax söder om RAÄ 41. Graven RAÄ 26 ligger ca 400 m öster om förundersökningssplatsen. Se även bilaga 1 med schaktens lägen i förhållande till befintliga byggnader, vägar och fastighetsgränser.

Det framhölls även som viktigt att försöka klargöra skadebilden på eventuella fornlämningar, d.v.s. om det finns ytor inom fastigheten som är mer eller mindre lämpliga för nybyggnation eller övriga installationer. En närmare besiktning av befintliga byggnader bedömdes också som väsentlig för att avgöra om bevarade lämningar kan finnas kvar under dessa.

I Regionmuseets undersökningsplan föreslogs en förundersökning i form av att ett par sökschakt grävdes inom tänkta bebyggelseytor inom de områden som är tillgängliga, d.v.s. utanför idag bebyggda ytor. I schakten avsågs att undersökas ett urval anläggningar och/eller kulturlager för att fastställa lämningarnas karaktär och datering. Om omfattande kulturlager påträffades skulle endast små ytor grävas bort med grävmaskin, för att avgöra om det finns underliggande anläggningar i undergrunden.

Förundersökningens resultat

Vid förundersökningen grävdes 3 schakt inom de ytor där de nya husen skall uppföras (bilaga 1). Schakt 1 var 9,5 m långt, schakt 2 var 4 m långt och schakt 3 var 8 m långt.

Fig. 4. Schakt 1 mot väster. Foto Tony Björk

Fig. 5. Schakt 3 mot väster. Notera den stora brunnsnedgrävningen i bortre delen av schaktet. Foto Tony Björk.

I det södra schaktet (schakt 1) var matjordslagret ca 0,3 m djupt och här påträffades en del sentida material i form av glas, tegel, porslin och djurben (fig. 4). I den centrala delen av schaktet påträffades en anläggning som var ca 0,3 m i diameter och ca 0,15 m djup. Detta är sannolikt ett stolphål. Även i det mellersta schaktet (schakt 2) var matjordslagret ca 0,3 m tjockt. I den västligaste delen fanns en nedgrävning, sannolikt för en dagvattenledning.

Även i det norra schaktet (schakt 3) var matjordsdjupet ca 0,3 m. Två provrutor, om vardera ca 0,5 x 1,0 m, grävdes i schaktets västra respektive östra del. Under matjorden vidtog ett ca 0,15 m djupt lager av gråbrun, svagt humös sand med viss inblandning av lera, bränd lera och träkol. Lagret innehöll ganska mycket djurben samt enstaka bitar tegelflis och yngre rödgodskeramik. En trolig datering ligger inom tidsrymden senmedeltid - nyare tid.

Under detta lager påträffades ett lager grå, svagt humös sand. Detta lager innehöll en del flintor i form av avslag och ett spånfragment. Lagret låg på ett stenskiikt som ligger i en steril, sandig grusbädd. Sannolikt är detta en äldre strandnivå/strandkant. Lagret kan i nuläget inte dateras närmare än till förhistorisk tid. Det ska sannolikt relateras till RAÄ 41, vars södra del ligger direkt norr om den aktuella fastigheten. I schakt 3 fanns även en större, stenfylld nedgrävning som troligen utgör en sentida stenkista eller möjligen brunn (se fig. 5 samt bilaga 1).

Fig. 6. Sektion i östra delen av schakt 3 med matjord, gråbrunt kulturlager, grå kulturlager och grusig, steril botten med stort inslag av sten. Foto åt norr. Notera att det var mycket torrt i marken vid grävningstillfället, vilket inte var särskilt gynnsamt för att se klara lagerskäljen. Se även sektion bilaga 1.

Åtgärdsförslag

Mot bakgrund av förundersökningsresultaten föreslår vi att grundläggningen av den norra av de planerade byggnaderna blir föremål för en undersökning. Skälen till att göra en undersökning inom denna del av fastigheten är att det är inom denna del av ytan som det finns väl bevarade lämningar och att fornlämning 41 och 44 aldrig tidigare har undersökts. Syftet med en undersökning bör främst vara att bättre datera och avgränsa dessa lämningar.

Kristianstad 10/10 2008

Tony Björk

Referenser

Björk, T. 2005. *Skäran på bålet. Om den äldre järnålderns gravar i Skåne*. University of Lund, Institute of Archaeology, Report Series No 92. Tollarp.

Administrativa och tekniska uppgifter

Län : Skåne

Kommun : Kristianstad

Socken/stad : Trolle-Ljungby

Fastighet : Tosteberga 2:49

Fornlämning : Trolle-Ljungby nr 44

Fastighetskartan blad 3E 1c

Länsstyrelsen i Skåne län dnr : 431-39922-08

Regionmuseet Kristianstad dnr : K12.20-200-08

Typ av exploatering : Husbygge

Typ av arbete : Arkeologisk förundersökning

Fälttid : 19/9 2008

Arkeologisk personal : Tony Björk

Arkeologtid : 6 fälttimmar

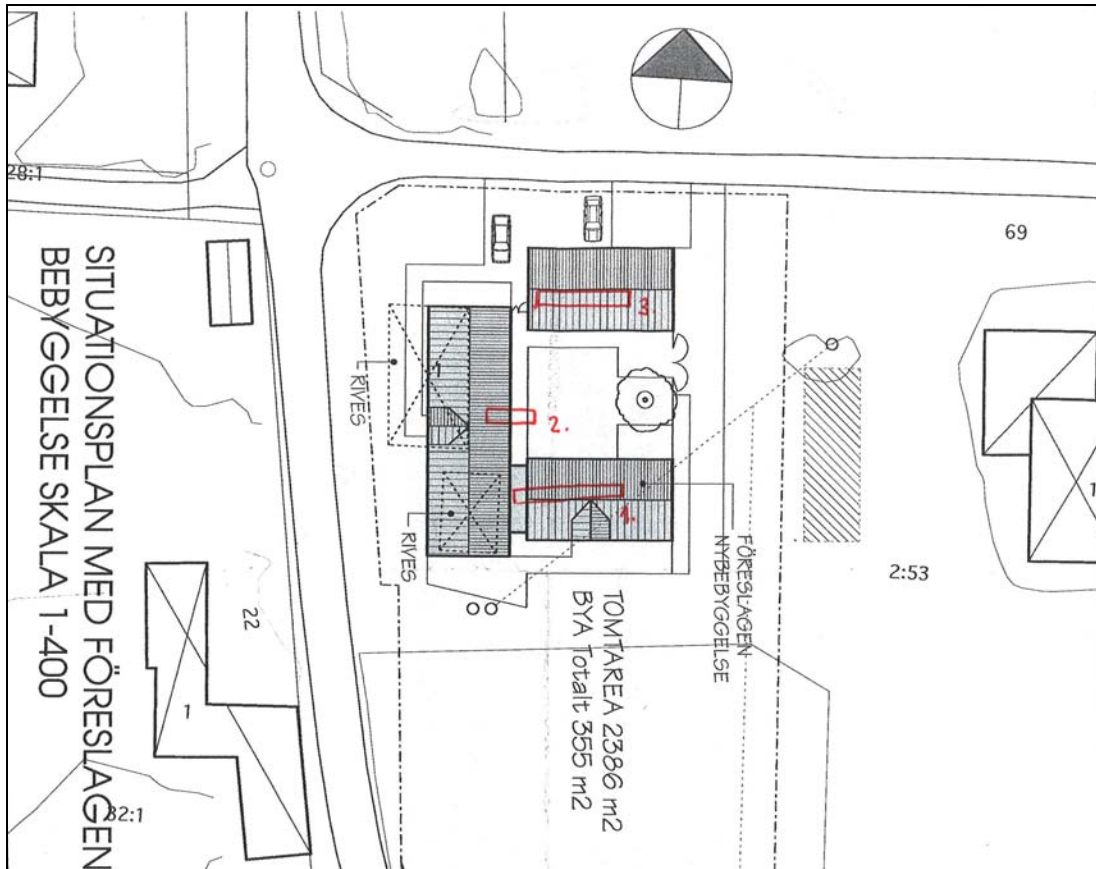
Kostnadsansvarig : Stefan Gram

Kostnad : 9 400 Kr, exkl. maskin och moms (mot beräknade 19 500 Kr, exkl. maskin och moms)

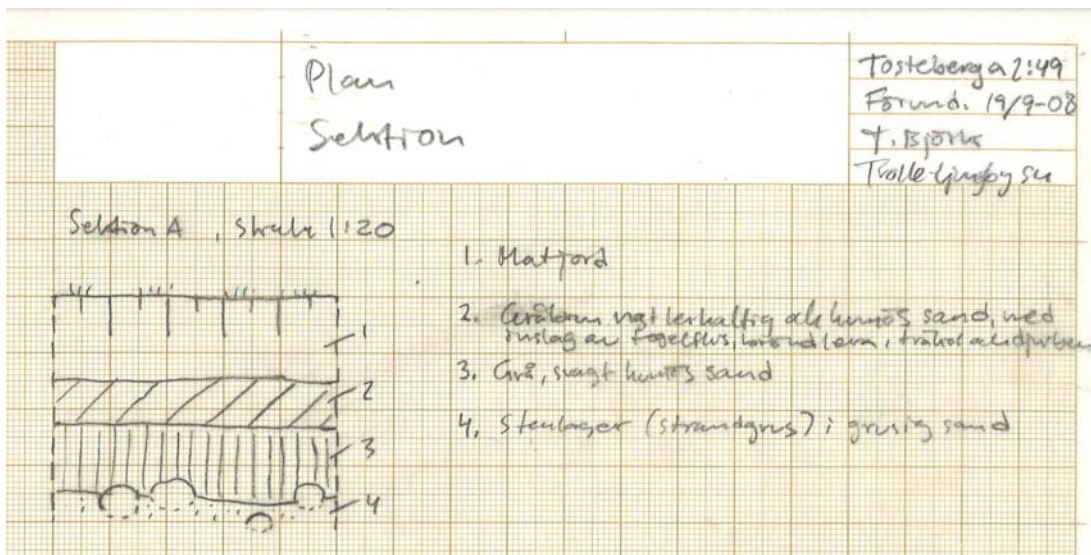
Undersökt yta : 23,5 löpmeter schakt

Arkivmaterial : Inmätning utifrån befintliga byggnader på fastigheten (ProjektID RK26908FU), digitala foton, planritning skala 1:400 samt 1:50, sektionsritning skala 1:20, anteckningar. Dokumentationsmaterialet förvaras i Regionmuseets arkiv, Kristianstad.

Bilaga 1

Schaktplan med förundersökningsschakten inlagda i förhållande till befintliga byggnader, vägar etc.

Sektion från östligaste delen av schakt 3, provruta 1 (jfr. fig. 6).

Bilaga 2

Tosteberga 2:49, Trolle-Ljungby sn, FU/SÖ 2008, LUHM 31 878

Fyndnr	Fyndomständighet	Material	Sakord	Antal	Vikt (g)	Kommentar
1	Schakt 3, Lager 3, Ruta 1	K.flinta	Avslag/avfall	3	79	
2	Schakt 3, Lager 3, Ruta 2	K.flinta	Avslag/avfall	6	160	
3	Schakt 3, Lager 2, Ruta 1	Lera	Keramik	2	29	Yngre rödgods, en hank
4	Schakt 3, Lager 2, Ruta 2	Lera	Keramik	2	25	Yngre rödgods, en kantbit från fat med vitlersdekor

Glas, porslin, tegel, bränd lera, järn (främst från matjordslagret) och djurben tillvaratogs ej.

Regionmuseets rapportserie 2008

Kulturmiljö

1. Vä söder om S:ta Gertrud, Vä sn, FU, Jan Kockum, 2007
2. Kv Södra kasern 2 i Kristianstad, Kristianstad, FU, Jan Kockum 2007 – 2008
3. Gör en kyrka någon skillnad? DK, Åsa Alftberg & Lotta Eriksson, 2007
4. Kärnkraftens fysiska miljöer, Förstudie, Henrik Borg, 2008
5. Eslövs medborgarhus, Eslöv, AK, Helena Nilsson och Anna Rabow, 2005
6. Barsebäcks kyrka - installation av nytt värmesystem, Barsebäcks sn, AK, Kristina Nilén, 2007
7. Fjälkestads kyrka - invändig renovering, Fjälkestads sn, AK, Emelie Petersson & Helena Nilsson 2006
8. Krapperups alléer, Brunnby sn, KA, Patrik Olsson, 2008
9. Västra Nöbbelövs kyrka - utvändig renovering etapp 1, V. Nöbbelövs sn, AK, Helena Nilsson och Emelie Petersson, 2006
10. Fölkestorps bränneri, Vårdplan, 2007-2008, Henrik Borg & Bengt Spade
11. Glimmingehus - kulturhistorisk värdebeskrivning, Vallby sn, KA, Kristina Nilén, 2008
12. Vikingatida silver från Kiaby, Kiaby sn, Bertil Helgesson, 2008
13. Norra Mellby kyrka, Norra Mellby sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
14. Brönnestad kyrka, Brönnestad sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007 – 2008
15. Södra Björstorps dammar, Brösarps sn, AF, Lotta Eriksson, Bertil Helgesson & Niclas Hansson, 2008
16. Munken 6, Åhus sn, FU+SU, Helén Lilja, 2000-2002
17. Gualöv 61:113. Gualöv sn, AU, Jan Kockum, 2008.
18. Stakethandboken – att gjuta ett Bromöllastaket, Katarina Olsson & Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
19. Jordkällare i Lurebygget, AK, Perstorps sn, Katarina Olsson, 2007
20. Anna på Klinten. – BMU, Västra Karups sn, Paul Hansson, 2007
21. Aosehus, Åhus sn, UN, Jan Kockum, 2007
22. S:t Olofs station, S:t Olofs sn, AK, Katarina Olsson, 2007
23. Vårdplan för området kring Pannehuset, Andrarums sn, KA, Anna Rabow och Jimmy Juhlin Alftberg 2007-2008
24. Gravfälten vid Vä, Vä sn, AU, Tony Björk, 2008
25. Öllsjö 7:1, Skepparslöv sn, AU, Anders Edring, 2008
26. Hammar 9:21, Nosaby sn, AU, Anders Edring, 2008
27. Magasinet i Svalöv, Svalövs sn, BMU, Henrik Borg, 2008
28. Träne kyrka, Takrestaurering, Träne sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2007
29. Uppåkra kyrka, FU, Bertil Helgesson, 2008
30. Osby kyrka - läktarunderbyggnad och ledningsschakt, Osby sn, AK & FU, Lotta Eriksson & Jan Kockum, 2007-2008
31. Vä 2:12 - Väby gård, Vä sn, FU, Catherine Svensson, 2008.
32. Bälteberga 1:3, Vårdplan 2007-2008, Ottarps sn, Henrik Borg, Kristina Nilén, Anna Rabow, 2007-2008
33. Bland tobak och textil i Dösjebro, Västra Karaby sn, DK, Henrik Borg, 2008
34. Ignaberga gamla kyrka - invändiga arbeten, Ignaberga sn, AK, Helena Nilsson & Lotta Eriksson, 2007-2008
35. Från Härlöv till Ringelikors, Kristianstad, AU, Tony Björk, 2008
36. Härlöv 50:27 & 50:53, Kristianstad, FU, Jan Kockum, 2008
37. Taktäckning Bondrumsgården, Fågeltofta sn, AK, Helen Carlsson, 2008
38. Allhelgonakyrkan på Ven, omläggning av torntak samt omfogning av tornet, S:t Ibb sn, AK, Anna Ligoura, 2007
39. Kulturresevat i Skåne, KA, Paul Hansson o Patrik Olsson o Johan Dahlén, 2001
40. Västra Torups kyrka, Västra Torups sn, AK, Emelie Petersson och Anna Rabow, 2007
41. Boplats vid Linderödsåsen, Degeberga 26:3, FU, Helén Lilja, 2008
42. Pegelhuset – restaurering av exteriören, Ystad sn, AK, Anna Ligoura och Mia Jungskär, 2005
43. Yngsjö 4:248, Åhus sn, FU, Helene Wilhelmsson, 2008
44. Burlövs gamla kyrka, utvändig renovering, Burlövs sn, AK, Petter Jansson 2005- 2006
45. Munkarps kyrka, ut- och invändig renovering, Munkarps sn, AK, Petter Jansson 2005- 2006

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AK- antikvarisk kontroll
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

46. Trekungahuset, Malmö sn, AF, Paul Hansson 2007
47. Maglö, AK, Cecilia Pantzar 2003
48. Hagestad 117:1- förhistoriska boplatslämningar, Löderup sn, FU, Helene Wilhelmson, 2006
49. Harlösa kyrka, Harlösa sn, AK, Anna Rabow, 2004
50. Stehags kyrka-nykyrkan, Stehags sn, FU, Helene Wilhelmson, 2006.
51. Boplatsten vid Valjeviken, Edenryd 16:4 m fl, Ivetofta sn, SU, Tony Björk, 2008
52. Fyra förundersökningar i Kv Carl XI, Åhus, FU, Jan Kockum, 1997, 1999 & 2000
53. Gamlegården Vittskövle, Vittskövle sn, UN, Johan Dahlén, 2005
54. Förstudie till kulturmiljöprogram för Hässleholm, Hässleholms kn, PJ, Henrik Borg och Paul Hansson, 2005
55. Bondrumsgården, Fågeltofta sn ,AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
56. Mariakyrkan i Båstad - tillgänglighetsanpassning, Båstad sn, AK, Lotta Eriksson, 2007-2008
57. Nämndemansgården på Ven, S:t Ibbs sn, AK, Anna Rabow, 2007
58. Ekestad folketspark, Österslöv sn, AK , Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
59. Båstad kyrkogård, Båstad sn, DK, Lotta Eriksson & Anna Ligoura, 2008
60. Araslöv 1:61, Färlöv sn, FU, Helén Lilja, 2008
61. Projekt Barkåkra, Ängelholms kn, KA, Författare Bertil Helgesson, Mia Jungskär & Cissela Olsson, 2008
62. Per Ols gård/Västragård, Ballingstorp 1:9, Kviinge sn, AK, Helen Carlsson, 2008
63. Trapphuskonservering i Tranchellska huset, Landskrona stad, AK, Mia Jungskär , 2008
64. Arkeologi och fjärrvärme - Nymölla till Valjeviken, FU, Anders Edring, 2007.
65. Bjersjöholms gamla slott, Bjäresjö sn, AK, Anna Rabow och Mia Jungskär, 2006 samt 2008
66. Nedanbäck 1:2, Glimåkra sn, AK, Jimmy Juhlin Alftberg, 2008
67. Kulturlager i Tosteberga by, Trolle-Ljungby sn, FU, Tony Björk, 2008.

